

ÍNDEX

Pròleg	7
1. Una idea i moltes formes.....	21
2. Llenguatge, biografia, consciència	33
3. L'anhel de pau	43
4. Pacificar el cor i el món	57
5. La justícia, fonament de la pau.....	67
6. Memòria, oblit i perdó	75
7. Pau i religions.....	87
8. Transfigurar l'agressivitat.....	91
9. La no violència és el camí.....	99
10. ¿Quin món deixarem en herència?	107
Epíleg.....	119
Bibliografia.....	127

PRÒLEG

Potser el més encertat per fer-se una idea de la riquesa de significats que atresora la paraula *pau* és començar per l'anàlisi de la seva arrel etimològica. L'etimologia és un bon camí per endinsar-se en el significat originari d'un mot, encara que, al llarg de la història, la paraula va sedimentant nous significats que li donen més profunditat i perspectives.

En la seva definició nominal, la paraula catalana *pau* prové del llatí *pax* que, a la vegada, deriva de l'arrel indoeuropea *pac* (unir). D'aquesta arrel sorgeix la paraula *pax* i els termes *pacare* i *pacisor* (pacificar), també *pactum* (pacte). Neixen de la mateixa arrel les paraules *pagà*, *pacte* i *pau*. Segons la seva definició etimològica, pau significa inicialment un pacte entre persones confrontades i, consegüentment, l'absència de guerra i la tranquil·litat

social. La paraula *pau* té, doncs, afinitats amb altres dos termes: acord i concòrdia.

Acord i concòrdia provenen de les arrels llatines *ad i cor, cordis*. Equivalen a unir o ajustar el cor, l'ànim o la ment de les persones. Així, doncs, acordar és sinònim de conciliar o pacificar les ments. Gairebé el mateix origen té la paraula concòrdia, de *cum* i de *cor, cordis*. Concòrdia significa usualment la conformitat dels afectes i voluntats de dues o més persones.

Amb la pau passa com amb la salut. Es confon la pau amb la fi de la guerra i la salut amb l'absència de malaltia, però hi ha una pau més profunda i una salut més plena. No són mera absència. Tant la salut com la pau evoquen un contingut real, efectiu, dinàmic, creatiu.

Molts analistes han identificat l'estreta vinculació entre pau i salut. En ambdós casos, hi ha harmonia amb un mateix, amb les altres persones, amb la naturalesa i amb el misteri insondable de la realitat. Pau i salut són conceptes afins. Es perd la salut per excés de medicines i es perd la pau, molt sovint, per un excés d'emocions o bé de paraules.

Els antics pensadors, tant d'Occident com d'Orient, van relacionar íntimament la pau amb la unitat. Es van adonar que la manca d'harmonia interior ens inquieta i ens fa emmalaltir. La guerra és l'oposició de la pau, com la malaltia és l'oposició de la salut. La guerra és, en sentit estricte, un excés, una *hybris*, un desequilibri; com la malaltia és també una desmesura, una atrofia o hipertròfia d'alguna funció o part del cos.

Adonar-se de quelcom és entendre allò més obvi del viure, habitualment oblidat. La ruptura de la unitat és l'arrel del conflicte, com també la base de la malaltia. La unitat no és l'homogeneïtat, ni la destrucció de cada singularitat. És, més aviat, una conjunció harmònica, subtil, equilibrada, en la qual cada part és al lloc que li pertoca i fa correctament la seva funció, la funció per a la qual està feta.

Quan la part no és al lloc que li correspon, tot grinyola i el cos funciona malament. Quan la part no pot desenvolupar la funció per a la qual ha estat feta, el cos no té una correcta fisiologia. Estar en pau és encaixar en el conjunt. Quan l'encaix és perfecte, no cal prémer, ni forçar les juntures. En

la malaltia, el cos crida, es queixa, clama, i aquest clam és el sofriment. En la pau, tot encaixa amb tanta naturalitat que ni tan sols es percep la funció que es fa.

La imatge del vestit és idònia per il·lustrar aquest encaix. Quan un vestit va bé, el cos ni el nota, perquè s'adapta perfectament al seu contorn. És una sensació tan agradable que, de fet, ens sembla anar despullats. No manca res, no sobra res, no tiba cap part. Quan, en canvi, el vestit va malament, el cos està incòmode i el primer que fem, quan en tenim ocasió, és desvestir-nos.

La tradició sapiencial posa de relleu allò que és obvi, allò que forma part de la saviesa popular i que està excessivament difuminat en la vida quotidiana. Cercar la pau és cercar l'harmonia d'un mateix dins del tot. Per tal de poder-la trobar, és essencial preguntar-se: ¿Quin paper jugo en el conjunt? ¿Quina és la missió que tinc assignada? ¿Què s'espera de mi? ¿Què espero jo de la meua vida? ¿Quina activitat m'omple fins a tal punt que m'oblido que l'estic fent? ¿Per a què estic fet?

El que desenvolupa la seva missió, aquella per la qual està fet, dins del conjunt social, està en pau amb si mateix i no experimenta cap tipus de conflicte intern; no enveja res, no sent gelosia de ningú, no espera cap reconeixement, no es cansa, ni cansa; perquè fa allò que lliga essencialment amb la seva naturalesa; però, en canvi, quan una persona està obligada a fer un paper que no li correspon, per al qual no està preparada, s'esdevé la tensió, el desajust que, naturalment, és font de conflicte i de tensió.

Es pot dir amb més simplicitat: La pau s'esdevé quan un troba el seu lloc en el món. Aparentment és fàcil aquesta recerca i, no obstant això, és el més difícil de tot, perquè molt sovint hi ha impediments d'ordre extern que fan impossible la bona ubicació.

Altres vegades, la dificultat és endògena i es produeix el conflicte perquè un no acaba d'entendre quin és el seu lloc en l'ordre del món. Cal vèncer la pressió ambiental, la influència que els altres exerceixen sobre un mateix. Trobar aquest lloc no és acomplir les expectatives dels altres, el rol assignat pels pares, pels mestres, per la societat, pel

partit, per les circumstàncies. Consisteix a trobar el propi lloc i el propi temps escoltant les necessitats i els anhels del jo profund.

La pau és l'encaix, però aquest encaix és una categoria a la vegada espacial i temporal. Si a una persona se la fa córrer més del que pot, entra en conflicte; comença a esbufegar i, finalment, para; mentre que si a una altra se la fa anar més lenta del seu ritme natural, també entra en conflicte, perquè la cursa li resulta tediosa, li manca tensió. Estar en pau és trobar el propi ritme, ni poca, ni massa tensió; és encertar aquell ritme que ni cansa, ni avorreix.

Aquí rau el secret de la vertadera salut i de la vertadera pau amb un mateix: trobar la perfecta correlació entre la part i el Tot. Aquesta relació entre la part i el cos es pot aplicar a molts altres àmbits de la vida quotidiana: a l'entorn familiar, a l'entorn professional o a l'entorn natural.

Quan, per exemple, un membre de la família no és al lloc que li correspon, no és tractat com es mereix per la seva edat, s'esdevé el conflicte. A un jove el molesta que el tractin com a un infant, però

a un avi també li desagrada que el tractin com a un nadó. Cadascú vol ser tractat com correspon al seu nivell i dignitat.

El tracte homogeni acaba essent injust, tant per a uns, perquè els priva de l'autonomia potencial que tenen, com per als altres, perquè se'ls concedeix una autonomia que encara no tenen. Un nen manant és una estupidesa, però un adult dimitint del seu paper i adoptant el paper d'un infant és una ridícula. Més que ridícul, és còmic. Al nen li toca ser nen i fer de nen, però a l'adult li toca ser adult i fer d'adult.

Vivim en un tipus de societats en les quals els rols assignats s'han transformat vertiginosament i aquelles tasques assignades tradicionalment als pares, a les mares, als fills, a les filles, als avis i a les àvies, s'han transformat acceleradament. Aquesta mutació de les funcions no és fenomen universal, sinó especialment visible en la nostra cultura occidental, fruit de diversos corrents ideològics, de canvis en la mentalitat i de moviments revolucionaris.

La mutació dels rols és, en certa manera, positiva, perquè alguns dels papers assignats tradicionalment eren excloents i discriminadors, especialment pel gènere femení, però aquesta incertesa respecte el nou rol que a cadascú pertoca fer en la societat genera molta angoixa i culpabilitat.

Hi ha pares que no poden fer de pares per causa d'una vida laboral excessivament intensa i extensa. Hi ha avis que no poden fer el paper d'avis i que han de realitzar, de manera vicària, el paper dels pares. Hi ha mestres que no poden fer de mestres, perquè han de fer de pares de substitució. Hi ha treballadors que no poden treballar correctament, perquè estan pendents de les seves obligacions familiars.

Els rols compartits, les lleialtats compartides generen també noves formes de conflicte interior que no sempre són fàcils de carregar. Aquest malestar en la vida quotidiana es tradueix en formes anímiques negatives com l'ansietat, la culpa, el remordiment, la insatisfacció, la frustració. Tot plegat manlleva la pau personal, condició ineludible per a la pau interpersonal.